

ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်

ဒေါက်တာသိန်းလွင်

၂၀၁၀ - မေလ

ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်း (Critical Thinking) အားဖြင့် တပါးသူ၏ လွှမ်းမိုးခံနေရမှုမှ လွတ်မြောက်၍ ကိုယ်ပိုင်အယူအဆ၊ ကိုယ်ပိုင်အတွေးအခေါ်ဖြင့် လွှပ်လပ်စွာရပ်တည်နိုင်ပါသည်။ ကျွန်တော်သည် ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားရန် စာဖတ်ခြင်းနှင့် စာရေးခြင်း (RWCT) သင်တန်းများကို ၂၀၀၂ မှ စတင်၍ ပို့ချခဲ့ပါသည်။ ဆရာ၊ ဆရာမများအား ပို့ချသော သင်တန်းများဖြစ်ပါသည်။ စာသင်ခန်းအတွင်း ကျောင်းသားများ တက်ကြွစွာ ပါဝင်မှုနှင့် ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားသည့် အလေ့ အကျင့်များ ရရှိစေမည့် သင်ကြားနည်းစနစ်များကို လက်တွေ့သရုပ်ပြသည့် သင်တန်းများဖြစ်ပါသည်။ အခြေခံသင်တန်းတစ်ခုသည် ဆယ်ရက်ကြာမြင့်ပြီး သင်ကြားနည်း ၆၀ ပါဝင်ပါသည်။ ၂၀၀၉ ခုနှစ်မှစတင်၍ လူမှုအကျိုးပြုလုပ်ငန်းများတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နေကြသည့် လူငယ်များအတွက် ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်း ၂ ရက်သင်တန်းများ ပို့ချခဲ့ပါသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်း၏ အဓိပ္ပါယ်၊ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားရန် စာဖတ်ခြင်း၊ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားရန် စာရေးခြင်း၊ ဝေဖန် ပိုင်းခြားစဉ်းစားရန် ဆွေးနွေးတင်ပြခြင်း၊ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားရန် နားထောင်ခြင်းနှင့် ဝေဖန် ပိုင်းခြား စဉ်းစားရန် မေးခွန်းမေးခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။

ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းကို ခပ်တိုတိုအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမည်ဆိုလျှင် “ဆင်ခြင်သုံးသပ်၍ ဆုံးဖြတ် ချက်ချင်း” (reflective judgment) ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းတွင် ကျိုးကြောင်းဆက်စပ်စဉ်းစားခြင်း (logical thinking) ပါဝင်ပြီး၊ ဖြန့်ထွက်စဉ်းစားခြင်း (lateral thinking) ဆန်းသစ်တီထွင်စဉ်းစားခြင်း (creative thinking) တို့နှင့် အနည်းငယ်ကွာခြားပါသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြား စဉ်းစားခြင်းသည် သတင်းအချက်အလက်များကို ရယူခြင်းမှစတင်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းတွင် အဆုံးသတ်ပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်ရယူခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းတို့အကြား စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တိုးတက်မှုဖြစ်စဉ်ဖြစ်ပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်များကို ဆန်းစစ်ခြင်း၊ အသေးစိတ်လေ့လာခြင်း၊ ကွဲလွဲသော သတင်းအချက်အလက်၊ ကွဲလွဲသော အမြင်အယူအဆများနှင့် နှိုင်းယှဉ်ဆက်စပ်ကြည့်ခြင်း စသည်တို့ပါဝင်ပြီး အဆုံးတွင် မိမိ၏သဘောထားအမြင်တစ်ခုကို ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းသည် နေ့စဉ်ဘဝအတွက် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်ဟု ကျွန်တော်ခံယူထားပါသည်။ ခရီးသွားလာရေးလွယ်ကူမြန်ဆန်ခြင်းနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ကမ္ဘာအနှံ့ပူးပေါင်း လုပ်ဆောင်လာကြခြင်းတို့ကြောင့် ဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ နိုင်ငံရေးအမြင်နှင့် တန်ဖိုးထားမှု အမျိုးမျိုးကွဲပြားသောလူများ မကြာခဏဆုံဆည်းနေကြပါသည်။ မည်သည့်သဘောထားအမြင်ကို လက်ခံ၍ မည်သည်ကို ငြင်းဆိုမည်နည်း။ သတင်းနည်းပညာထွန်းကားလာသဖြင့် အကြောင်းအရာ အမျိုးမျိုး၊ အတွေး

အခေါ်အယူအဆအမျိုးမျိုးတို့ကို အချိန်အနည်းငယ်အတွင်း မြင်နေကြားနေရပါ သည်။ ဘယ်အတွေးအခေါ်ကိုလက်ခံ၍ ဘယ်ဟာကိုငြင်းဆိုမည်နည်း။ ဒီမိုကရေစီစနစ် ကမ္ဘာ အနှံ့ လက်ခံကျင့်သုံးလာသည်နှင့်အမျှ မတူညီသော နိုင်ငံရေးအယူအဆများ ယှဉ်ပြိုင် လာကြပါသည်။ ဘယ်နိုင်ငံရေးအယူအဆကိုလက်ခံ၍ ဘယ်ဟာကိုငြင်းပယ်မည်နည်း။ တပါးသူ၏ လှည့်ဖြားမှု၊ ဖြားယောင်းသွေးဆောင်မှုနှင့် လွှမ်းမိုးမှုတို့မှ ကင်းလွတ်၍ မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်အမြင်၊ ကိုယ်ပိုင်အတွေး အခေါ်၊ ကိုယ်ပိုင်အယူအဆတို့ဖြင့် ရပ်တည်ရန်လို အပ်ပါသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်တွင် လူတစ်ဦးချင်း၏ ပါဝင်မှုနှင့် အဆုံးအဖြတ်သည် အရေးကြီးသော အချက်ဖြစ်ပါသည်။ လူတစ်ဦးချင်းသည် မိမိ၏ကိုယ်ပိုင်အမြင်၊ ကိုယ်ပိုင်အတွေးအခေါ် အယူအဆကို ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံစွာ ဖော်ပြရပါမည်။ တခြားသူ၏အမြင်၊ အတွေးအခေါ် အယူအဆတို့ကိုလည်း ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံ မှန်ကန်မှု ရှိ၊ မရှိ ဆန်းစစ်ရပါမည်။ ဝေဖန် ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းပြု၍ မိမိ၏ရပ်တည်ချက်ကို ရှာဖွေရ ပါမည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဗုဒ္ဓဘာသာယဉ်ကျေးမှုထွန်းကားလျက်ရှိပြီး ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်း သည် ဗုဒ္ဓ၏အဆုံးအမနှင့်လည်း အံဝင်ခွင့်ကျဖြစ်ပါသည်။ ဤအချက်ကို ဗုဒ္ဓ၏ ကာလာ မသုတ်တွင် အထင်အရှားတွေ့မြင်ရပါသည်။ ဗုဒ္ဓသည် ကာလာမရွာသားများအား ဟော ကြားသောတရားတွင် "အမိန့် အာဏာသုံး၍ ပြောကြားသဖြင့်လည်း လက်ခံခြင်း မပြုပါနှင့်၊ လူတကာပြောနေကြသည်ဆိုသောကြောင့်လည်း လက်ခံခြင်းမပြုပါနှင့်၊ တဆင့်စကားနှင့် ကောလဟာလတို့ကြောင့်လည်း လက်ခံ ခြင်းမပြုပါနှင့်၊ စာနှင့်ပေနှင့် ရေးသားထားသည့်ဆိုသောကြောင့်လည်း လက်ခံခြင်းမပြုပါနှင့်၊ သဘောတရားတစ်ခု နှင့် ကိုက်ညီသည်ဆိုသောကြောင့်လည်း လက်ခံခြင်းမပြုပါနှင့်၊ ထင်ရှား ကျော်ကြား သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ကပြောသည်ဆိုသောကြောင့်လည်း လက်ခံခြင်းမပြုပါနှင့်၊ ဆရာသမားက ပြောသည်ဆိုသောကြောင့်လည်း လက်ခံခြင်းမပြုပါနှင့်၊ မိမိကိုယ်တိုင် ဆန်းစစ်လေ့လာ ပြီးမှသာ လက်ခံပါ" ဟူ၍ ဟောကြားခဲ့ပါသည်။ ကျွန်တော်တင်ပြသော "ဝေဖန်ပိုင်းခြား စဉ်းစားခြင်း"သည် ဗုဒ္ဓကိုယ်တော်တိုင် သင်ကြားခဲ့သည့်တရားဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အလွယ်တကူလက်ခံခြင်းမပြုပါ နှင့်၊ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းအကြောင်းကို ကိုယ်တိုင် ဆန်းစစ်လေ့လာရန်သာ အကြံပြုလိုပါ သည်။

ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်း၏ အားကောင်းချက်များကိုသာ ကျွန်တော်ဖော်ပြခဲ့ပါသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းတွင် အားနည်းချက်များ မရှိနိုင်ဘူးလားဟု မေးစရာရှိပါ သည်။ အားနည်းချက်များ ရှိပါသည်။ မြန်မာသာမက အာရှနိုင်ငံများသည် အစဉ်အလာ အားဖြင့် အသက်အရွယ်ကြီးသူ၊ ရာထူးကြီးမြင့်သူတို့ကို နာခံလေ့ရှိကြပါသည်။ ထို ပုဂ္ဂိုလ်များကလည်း သူတို့ကို နာခံမှသာ မြှောက်စားလေ့ရှိသည်။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပြောစကားကို အလွယ်တကူလက်မခံဘဲ ပြန်လည်ဆန်းစစ်နေလျှင် ငြိုငြင်ခံရဖွယ် ရှိသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားနေခြင်းအားဖြင့် အဆုံးအဖြတ်တစ်ခုကို အလွယ်တကူ

မချနိုင်ဘဲ ဖင့်နှေးနေတတ်သည်။ နိုင်ငံရေးလောကတွင် သုံးလေ့ရှိသော “ဝေဖန်ရေး” ဆိုသည့် စကားလုံးနှင့်လည်း အမှတ်မှားနိုင်သည့် “ဝေဖန်ရေး”လုပ်သည်ဟုဆိုလျှင် အပြစ်ပြောကြသည်သာများ၍ ဝေဖန်ရေးဆိုလျှင် ရှောင်ချင်ကြသည်။ “critical” ဟူသော အင်္ဂလိပ်စကားလုံးအရလည်း အဓိပ္ပါယ်ကောက်လွဲနိုင်သည်။ ဆေးရုံရောက်လာသော လူနာတစ်ဦးအား ဆရာဝန်က “critical condition” ဟု မှတ်ချက်ပေးလျှင် “သေလုမျောပါး” ဖြစ်နေပြီဟု အဓိပ္ပါယ် ရသည်။

အားနည်းချက်တချို့ရှိသော်လည်း ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းသည် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သည်ဟု အခိုင်အမာပြောလိုပါသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းသည် ကျိုးကြောင်းဆီလျော်မှု ရှိယုံမျှမက ပညာနှင့်ယှဉ်သောအရာဖြစ်ပါသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစား၍ ပြောဆိုခြင်း၊ ရေးသားတင်ပြခြင်း မှန်သမျှသည် အချက်အလက်များမှန်ကန်ခြင်း၊ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိခြင်း၊ အဆက်အစပ်ရှိခြင်း၊ ရှေ့နောက် ညီညွတ်ခြင်း၊ နက်နက်ရှိုင်းရှိုင်း ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာထားပြီးဖြစ်ခြင်း၊ တရားမျှတမှုရှိခြင်းတို့ကြောင့် သူတော်ကောင်းတရားလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ဝေဖန်ပိုင်းခြားစဉ်းစားခြင်းအားဖြင့် အတွေးအခေါ်အရ လွတ်လပ်၍ တပါးသူ၏လွှမ်းမိုးမှုမခံရဘဲ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းနိုင်သည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိနိုင်ပါမည်။

ဒေါက်တာသိန်းလွင်
၂၆ မေလ ၂၀၁၀